

О. М. Макєєва,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6101-2951>

А. В. Тюбай,

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОЛИШНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mails: maklena72@ukr.net, nastia.t.ua@ukr.net

Мета: вивчення теоретичних та практичних проблем реалізації права на пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів внутрішніх справ. **Методи дослідження:** загальнонаукові методи: індукція, дедукція, документальний аналіз та синтез, порівняльний аналіз, узагальнення. **Результати:** проаналізовано законодавство, яке регулює пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів внутрішніх справ, визначено нормативний порядок перерахунку пенсії, зміни, які гарантуватимуть виконання судового рішення уповноваженими органами; розкрито порядок відновлення порушеного права у судовому порядку. **Обговорення:** вказано на бездіяльність уповноваженого органу; зазначено, що незважаючи на наявність чіткого нормативного порядку перерахунку пенсії, уповноважені органи не виконують покладених на них зобов'язань, незважаючи на позитивну судову практику, позивачі змушені доводити своє право на пенсійне забезпечення.

Ключові слова: соціальні права; право на пенсійне забезпечення; військовослужбовці; працівники органів внутрішніх справ; уповноважений орган.

Постановка проблеми та її актуальність. У Конституції України у статті 1 Україна визначена суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Правова держава – це не просто абстрактне формулювання, для того, щоб держава дійсно була правовою, органи державної влади відповідно до своїх функцій та повноважень повинні забезпечувати можливість здійснення громадянами своїх прав, свобод та інтересів. Проте факт закріплення права у нормативно-правовому акті не є гарантією його належної реалізації. На жаль, як доводить практика, державні органи часто виходять за межі наданих їм повноважень та/або взагалі не виконують закріплених за ними фун-

кцій та обов'язків. Проблема належного пенсійного забезпечення в Україні є актуальною, адже вона включає абсолютно усі категорії осіб. Проте, серед усіх категорій вважаємо найбільш проблемним пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів внутрішніх справ.

Зважаючи на особливий статус військовослужбовців, працівників органів внутрішніх справ, службовців інших силових структур, їхнє пенсійне забезпечення регулюється спеціальним законом. Так, ключові положення пенсійного забезпечення такої категорії осіб визначає Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших

осіб» (далі – Закон № 2262-ХІІ). Гідне пенсійне забезпечення гарантується перерахунком відповідної соціальної виплати. Звертаємо особливу увагу, що з аналізу норм Закону № 2262-ХІІ прямо випливає, що перерахунок пенсії є обов'язком уповноваженого державного органу, тобто жодної диспозиції щодо його здійснення не існує. Незважаючи на те, що ст. 63 Закону № 2262-ХІІ визначає перелік суб'єктів, умови та необхідні документи, на підставі яких здійснюється перерахунок [1], Постановою Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2008 року № 45 затверджено Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393 (далі – Порядок).

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблема пенсійного забезпечення є актуальною не лише у судовій практиці, але знайшла своє відображення у працях вітчизняних науковців-теоретиків, зокрема: І. Бабич, М. Гасяк, А. Глущенко, Н. Зеленко, Б. Коспючик, М. Кравченко, М. Мищай, О. Новиков, Г. Русак, М. Стецьків, В. Теремецький та інші.

Мета статті полягає у вивченні проблем реалізації права на пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів внутрішніх справ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетними завданнями правової соціальної держави є забезпечення громадянам гідного рівня життя, гарантування права на соціальний захист. Соціальний захист – це діяльність соціально орієнтованої держави, яка здійснюється шляхом комплексу організаційних, правових і соціально-економічних заходів, метою яких є: створення належних умов для забезпечення їх соціально-економічних і духовних потреб, та гарантоване забезпечення громадян, які потребують соціальної допомоги, життєвим рівнем, не нижчим від прожиткового мінімуму. Право на соціальний захист – одне із пріоритетних соціальних прав громадян, а право на пенсійне забезпечення – гарантоване право державою.

На думку М.В. Мищай, право на пенсійне забезпечення представлено як системний, комплексний вид права на соціальний захист особи, що включає можливість матеріальної підтримки особи за рахунок джерел пенсійного страхування, у разі досягнення встановленого віку або в інших випадках [2, с. 98]. Пенсійне забезпечення, вважає Р.В. Гусак, сукупність дій (організаційних, юридичних та ін.), які спрямовані на забезпечення соціальних довічних грошових виплат непрацездатним громадянам у зв'язку з настанням певних обставин. При цьому розмір такого забезпечення не може бути нижчим прожиткового мінімуму, який встановлено законодавством [3, с. 10].

Проте пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів МВС має низку особливостей, зважаючи на особливості несення служби та пов'язані із нею ризики. У юридичній науці є різні підходи до характеристики ознак, які надають пенсійному забезпеченню даної категорії суб'єктів особливого статусу.

Так, на думку Р.В. Кравченко та З.В. Вітенко, характерною ознакою є наявність спеціального законодавства, яке гарантує пенсію у розмірі не менше прожиткового мінімуму з урахуванням розміру грошового забезпечення, перерахунок пенсій та ін. [4, с. 136].

У свою чергу М.Б. Стецьків вважає, що особливість даного роду пенсій ґрунтується безпосередньо на засадах Основного Закону – Конституції України. При цьому науковець вважає зазначене пенсійне забезпечення складовою не лише соціального захисту, але й національної безпеки [5, с. 272].

В.І. Терлецький, А.М. Глущенко, О.В. Новиков звертають увагу, що особливі умови призначення пенсій колишнім військовослужбовцям та пенсіонерам органів МВС пов'язані з більш ранньою втратою професійних навичок і працездатності та важливістю завдань, які виконуються під час проходження військової служби [6, с. 85].

За результатами порівняння середніх пенсійних виплат військовослужбовців, Н. Зеленко та Б. Коспючик звертають увагу на те, що солідарний рівень пенсійної системи не забезпечує гід-

ного рівня життя даній категорії пенсіонерів, адже за період 2019-2022 років середній розмір пенсійної виплати був менший 9000 грн [7, с. 93].

Відповідно до ч. 1 ст. 63 Закону № 2262-ХІІ перерахунок раніше призначених пенсій може здійснюватись за документами, які наявні у пенсійній справі, а також за документами, які додатково подає пенсіонер. Найчастіше такими додатковими документами є довідки про розмір грошового забезпечення, які видаються державним органом, з якого особа була звільнена зі служби, окрім винятків, передбачених Порядком [8].

За своєю суттю процедура перерахунку розміру пенсій є автоматизованою, принаймні це впливає з аналізу Порядку. Так, після того, як Кабмін прийняв рішення щодо перерахунку пенсій, а Міністерство соціальної політики направило відповідне повідомлення до Пенсійного фонду України, останній зобов'язаний повідомити усі головні управління про підстави для проведення перерахунку пенсій та про необхідність підготовки списків осіб, яким буде здійснено перерахунок. Зазначені списки передають до відповідних державних органів. Сьогодні відповідальними за видачу довідок про розмір грошового забезпечення для військовослужбовців є територіальні органи центру комплектування та соціальної підтримки [9], а для пенсіонерів органів МВС – регіональні сервісні центри МВС відповідно [10]. Незважаючи на те, що положення Закону № 2262-ХІІ та Порядку є чіткими та не викликають жодних двояких тлумачень, переважна більшість пенсіонерів надалі отримує пенсію, розмір якої є нижчим, ніж повинен бути.

Пропонуємо більш детально розглянути причину неналежного розміру пенсійної виплати на прикладі пенсіонера органу внутрішніх справ. У контексті порушеного питання ключову роль відіграли судові рішення у справах № 826/12704/18 та № 676/4209/23, про які мова буде йти нижче.

Перерахунок пенсій особам начальницького та рядового складу (в тому числі раніше існуючої міліції та податкової міліції) в рамках Закону № 2262-ХІІ здійснюється з обов'язковим

урахуванням видів грошового забезпечення, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством для поліцейських [1].

Тут варто звернути увагу на те, що Закон № 2262-ХІІ не допускає виплату пенсії у нижчому розмірі, ніж вона була до перерахунку, що є додатковою гарантією гідного пенсійного забезпечення.

Проте 24 квітня 2018 року набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» (далі – Постанова № 103). Саме прийняття Постанови № 103 сколихнуло процедуру перерахунку пенсій, адже пунктом 6 цієї Постанови було внесено зміни до постанов Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2008 року № 45 та від 17 липня 1993 року № 393.

Пунктом 3 Постанови № 103 було встановлено: перерахувати з 1 січня 2016 року пенсії, призначені згідно із Законом № 2262-ХІІ, за січень 2016 р. відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції». Розмір премії визначається у середніх розмірах, що фактично виплачені за відповідною посадою (посадами) поліцейського за січень 2016 року, а також доповнено Порядок № 45 додатком 3, який визначив форму довідки про розмір грошового забезпечення [11].

Так, враховуючи зміни, внесені Постановою № 103, відповідно до абзаців 1 та 2 п. 5 Постанови № 45 перелік видів грошового забезпечення, який враховувався для перерахунку пенсій, став коротшим, а розмір пенсії після перерахунку зменшився, що суперечило ч. 4 ст. 63 Закону № 2262-ХІІ. Зважаючи на те, що внесені зміни обмежували права пенсіонерів, до Кабінету Міністрів України було пред'явлено позов в частині визнання дій протиправними та скасування пункту 3 Постанови № 103.

14 травня 2019 року Окружний адміністративний суд м. Києва (справа № 826/12704/18) визнав протиправним та скасував зазначений

пункт, а 19 листопада 2019 року Шостий апеляційний адміністративний суд залишив рішення суду попередньої інстанції без змін. Таким чином пункт 3 Постанови № 103 втратив свою чинність 19 листопада 2019 року, та став підставою для здійснення перерахунку пенсій.

Для того, аби отримати належний, а головне законний розмір пенсії, особи звільнені з військової служби та служби в органах МВС на підставі оновлених довідок про розмір грошового забезпечення почали звертатись до Пенсійного фонду України. В свою чергу, уповноважений орган відмовляє у здійсненні перерахунку, а у листах-відповідях посилається на відсутність нових нормативно-правових актів, які б визначали умови, порядок та розміри, за якими має проводитись перерахунок пенсій.

На протигагу позиції Пенсійного фонду України наявна позиція Верховного Суду у справі № 820/6514/17, відповідно до якої: «Посилання Відповідача на відсутність постанови Кабінету Міністрів України про встановлення умов, порядку та розмірів перерахунку пенсій особам рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України (міліції) є безпідставним, оскільки порядок проведення перерахунку пенсій, встановлений постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 року № 45 «Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393», яка набрала чинності 20 лютого 2008 року, постановами Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» та від 18 листопада 2015 року № 947 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 року № 268» встановлені розміри грошового забезпечення працівникам поліції за посадовими окладами та спеціальними званнями» [12].

Незважаючи на вищезгадані зразкові справи та позиції Верховного Суду, у Єдиному державному реєстрі судових рішень постійно збіль-

шується кількість рішень на користь позивачів, що свідчить про те, що Пенсійний фонд України продовжує протиправну бездіяльність. У даній категорії справ також досить поширеною є практика, коли уповноважений орган посилається на відсутність грошових коштів, як на неможливість реалізації права позивача або виконання рішення суду.

Верховний Суд у згаданій вище справі також звернув на це увагу та зазначив, що органи державної влади не можуть посылатися на відсутність коштів як на причину невиконання своїх зобов'язань (рішення Європейського суду у справі «Кечко проти України» від 08 листопада 2005 року) [12].

Таким чином, у 2018 році права пенсіонерів були порушені внаслідок внесення змін Постановою № 103, а після 19 листопада 2019 р. продовжують порушуватись внаслідок свідомої бездіяльності Пенсійного фонду України. Враховуючи те, що сьогодні отримати перерахунок пенсії можна лише на підставі рішення суду, очевидно, що частина пенсіонерів із суб'єктивних причин не звертається до суду та не отримує перераховану пенсію відповідно.

На нашу думку, тенденція можливості реалізувати право на перерахунок пенсії виключно у судовому порядку також обмежує права пенсіонерів, зокрема, право на мирне володіння своїм майном, яке гарантоване ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Саме тому, необхідним є забезпечення притягнення до відповідальності уповноважених осіб Пенсійного фонду України з метою недопущення повторних відмов, особливо з типових справ.

Незважаючи на те, що КАС України передбачає механізм судового контролю за виконанням судового рішення (ст. 382), з аналізу ч. 1 зазначеної статті випливає, що здійснення такого контролю є правом, а не обов'язком суду. На нашу думку, формулювання окремої позовної вимоги щодо здійснення судового контролю у випадку задоволення позову не є доречним, адже за відсутності позитивного рішення суду, яке набрало законної сили, задоволення такої позовної вимоги є передчасним.

КАС України не визначає порядку подання та вимог для реалізації права на здійснення судового контролю, так само, як і не визначає форми звернення: заяви чи клопотання. Проте з аналізу судової практики, слідує, що найчастіше до суду звертаються саме із заявою. Інколи відповідну вимогу позивачі зазначають в заявах про ухвалення додаткового рішення.

Вище ми акцентували увагу, що судовий контроль – право, а не обов'язок суду, тому за відсутності належного обґрунтування та ненадання відповідних доказів суди відмовляють у здійсненні судового контролю. На це звертає увагу і Верховний Суд у своєму рішенні від 31.07.2018 року у справі № 235/7638/16-а [8] та у Постанові від 30.06.2021 року у справі № 9901/172/20 [13].

З огляду на зазначені обставини, судовий контроль за виконанням судового рішення не був належним способом захисту, принаймні тепер.

Проривом у цьому питанні є законопроект № 9462, який 03 грудня 2024 року було направлено на підпис Президенту України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень», який нарешті деталізує і визначить точний порядок його здійснення. Положення ст. 382 КАС України зазнають змін, зокрема, визначено форму звернення у вигляді заяви, а здійснення судового контролю буде здійснюватись не лише на вибір суду, але й за умови наявності такої заяви (в окремих випадках).

Так, відповідно до ч. 5 зазначеної статті, за письмовою заявою заявника суд під час ухвалення рішення суду може зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене таке рішення, подати звіт про його виконання [14, с. 18]. Проте в контексті адміністративних справ, які стосуються пенсійних виплат, зокрема їх перерахунку, наявність письмової заяви, автоматично зобов'язує відповідача надати до суду звіт про виконання судового рішення, тобто в даній категорії справ диспозитивність суду відсутня.

Заява про зобов'язання суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення розглядається судом протягом десяти днів з дня її надходження в порядку письмового провадження або безпосередньо у судовому засіданні у випадку відповідного клопотання заявника або за ініціативою суду. Винятком є заява в порядку ч. 5 ст. 382 КАС України.

У випадку задоволення заяви суд постановляє ухвалу, яка є остаточною та не підлягає оскарженню. Проте відповідач не позбавлений права висловити свої заперечення щодо зазначеної ухвали в апеляційній скарзі на судове рішення по справі (ст. 382-1 КАС України) [14].

Слід звернути увагу, що прийняття зазначеного закону є важливим не лише завдяки нормативному врегулюванню питання звернення та розгляду заяви, але й притягнення до відповідальності керівника суб'єкта владних повноважень шляхом накладення штрафу у сумі від двадцяти до сорока розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. При цьому суд також додатково може встановити новий строк подання звіту відповідно до частини третьої статті 382-1 цього Кодексу або за власною ініціативою розглянути питання про зміну способу і порядку виконання судового рішення [14].

Накладення штрафу здійснюється у випадку постановлення судом ухвали про відмову у прийнятті звіту про виконання судового рішення (стаття 382-3 КАС України) [14, с. 20]. При цьому сума штрафу порівно розділяється між заявником та Державним бюджетом України.

На нашу думку, притягнення до відповідальності керівника суб'єкта владних повноважень є належним та ефективним заходом впливу, особливо в справах пенсійного забезпечення. Такий інструмент дасть змогу реагувати Пенсійний фонд України та його структурні підрозділи, сприятиме автоматичному виконанню судового рішення, як це і передбачено чинним законодавством України.

Принагідно вважаємо необхідним зазначити, що невиконання та свідоме затягування виконання рішення суду, яке набрало законної сили, також породжує іншу проблему. Смерть позивача слугує додатковим юридичним фактом,

який, на думку ПФ України, дозволяє уникнути виконання рішення суду взагалі.

На щастя, закон та суди відповідно стоять на стороні позивача. Так, Кам'янець-Подільський міськрайонний суд Хмельницької області рішенням від 24 лютого 2023 року у справі № 676/4209/23 задовольнив позов та визнав за позивачем право власності в порядку спадкування за законом на нараховану та недоотриману пенсію, яка належала спадкодавцю, а також зобов'язав стягнути з Головного управління ПФУ в Хмельницькій області нараховану та недоотриману пенсію.

У судовому рішенні суд зазначив: «Тлумачення статті 1227 ЦК України, з урахуванням принципу розумності, свідчить, що невиконання рішення суду, яке набрало законної сили за життя спадкодавця, про зобов'язання пенсійного фонду здійснити нарахування та виплату спадкодавцю підвищення до пенсії, не позбавляє його спадкоємця (спадкоємців) можливості спадкувати право на отримання грошових сум пенсії. У розумінні положень статті 1227 ЦК України ці суми вважаються такими, що належали до виплати спадкодавцю. Правопорядок не може допускати ситуації коли нівелюється законна сила судового рішення» [15]. Додатково зазначимо, що за результатами апеляційного розгляду рішення суду залишено без змін, а касаційна скарга відповідача була повернута та вважається неподаною у зв'язку з невиконанням касатором вимоги щодо уточнення касаційної скарги.

Висновки. Сьогодні питання порушення права на гідне пенсійне забезпечення колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів МВС є гострим та нагальним. Незважаючи на наявність чіткого нормативного порядку перерахунку пенсій, уповноважені органи не виконують покладених на них зобов'язань. Це призводить до необхідності відстоювання прав, гарантованих Конституцією України, у суді. Незважаючи на позитивну судову практику, позивачі змушені вчиняти активні дії для того, щоб ПФ України почав виконувати рішення суду. На щастя, зазначена проблема не залишилась поза увагою законотворця та Закон України «Про внесення змін до деяких законо-

давчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень» очікує на підписання Президентом України та офіційну публікацію. Внесення змін до КАС України та запровадження заходу впливу на керівників уповноважених суб'єктів – важливий крок задля відновлення прав не лише колишніх військовослужбовців та пенсіонерів органів внутрішніх справ, але й для кожного, хто зіштовхнувся з бездіяльністю органів пенсійної системи. Як саме це буде відбуватись на практиці, стане зрозуміло лише після набрання зазначеним законом чинності.

Література

1. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09 квіт. 1992 р. № 2262-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#n445> (дата звернення: 25.11.2024).
2. Мицай М.В. Право на пенсійне забезпечення в умовах соціальної держави: поняття, ознаки, тенденції розвитку. *Підприємництво, господарство, право*. 2017. № 10. С. 95–99.
3. Русак Г.В. Пенсійне забезпечення в системі соціального захисту населення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2019. № 3. С. 109–112. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.20> (дата звернення: 25.11.2024).
4. Кравченко М.В. Особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців у сучасних умовах. *Наукові перспективи*. 2023. № 9 (39). С. 129–136. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-129-136](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-129-136) (дата звернення: 25.11.2024).
5. Стецьків М.Б. Законодавче регулювання пенсійного забезпечення звільнених з військової служби та осіб, прирівняних до них. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 270–273. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/61> (дата звернення: 25.11.2024).
6. Зеленко Н., Костючик Б. Пенсійне забезпечення військовослужбовців України: національний та регіональний вимір. *Галицький економічний вісник*. № 2 (81) 2023. С. 89-95.
7. Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р.

№ 393: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лют. 2008 р. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/45-2008-%D0%BF#n16> (дата звернення: 25.11.2024).

8. Про затвердження Інструкції з організації роботи із забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей у Міністерстві оборони України: Наказ Міністерства оборони України від 31 груд. 2014 р. № 937 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-15#Text> (дата звернення 25.11.2024).

9. Про визначення в Міністерстві внутрішніх справ України уповноваженого структурного підрозділу з підготовки та подання до органів Пенсійного фонду України документів для призначення (перерахунку) пенсій: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22 квіт. 2024 р. № 259 (дата звернення: 25.10.2024).

10. Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб у редакції від 21.02.2018 р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2018-%D0%BF/ed20191224#n5> (дата звернення: 25.10.2024).

11. Рішення Касаційного адміністративного суду від 15 лют. 2018 р. у справі № 820/6514/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72290243> (дата звернення: 25.10.2024).

12. Рішення Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 31 лип. 2018 р. у справі № 235/7638/16-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75631426> (дата звернення: 14.12.2024).

13. Постанова Великої палати Верховного Суду від 30 чер. 2021 р. у справі № 9901/172/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235785> (дата звернення: 14.12.2024).

14. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42236> (дата звернення: 05.12.2024).

15. Рішення Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 24 лют. 2023 р. у справі № 676/4209/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117818634> (дата звернення: 08.12.2024).

References

1. Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnennykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakykh inshykh osib:

Zakon Ukrainy vid 09.04.1992 № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#n445> (data zvernennia: 25.11.2024).

2. Mytsai M.V. Pravo na pensiine zabezpechennia v umovakh sotsialnoi derzhavy: poniattia, oznaky, tendentsii rozvytku. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo, pravo*. 2017. № 10. S. 95–99.

3. Rusak H.V. Pensiine zabezpechennia v systemi sotsialnoho zakhystu naseleennia. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2019. № 3. S. 109–112. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.20> (data zvernennia: 25.11.2024).

4. Kravchenko M.V. Osoblyvosti pensiinoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv u suchasnykh umovakh. *Naukovi perspektyvy*. 2023. № 9 (39). S. 129–136. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-129-136](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-129-136) (data zvernennia: 25.11.2024).

5. Stetskiy M.B. Zakonodavche rehuliuвання pensiinoho zabezpechennia zvilnennykh z viiskovoi sluzhby ta osib, pryivniansykh do nykh. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 2. S. 270–273. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/61> (data zvernennia: 25.11.2024).

6. Zelenko N., Kostiuchyk B. Pensiine zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv ukrainy: natsionalnyi ta rehionalnyi vymir. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. № 2 (81) 2023. S. 89-95.

7. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia pererakhunku pensii, pryznachenykh vidpovidno do Zakonu Ukrainy «Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnennykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakykh inshykh osib», ta vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 lypnia 1992 r. № 393: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 liut. 2008 r. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45-2008-%D0%BF#n16> (data zvernennia: 25.11.2024).

8. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii roboty iz zabezpechennia sotsialnymy vyplatamy osib, zvilnennykh z viiskovoi sluzhby u Zbroinykh Sylakh Ukrainy, ta chleniv yikh simei u Ministerstvi obrony Ukrainy: Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 31.12.2014 № 937. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-15#Text> (data zvernennia 25.11.2024).

9. Pro vyznachennia v Ministerstvi vnutrishnikh sprav Ukrainy upovnovazhenoho strukturnoho pidrozdilu z pidhotovky ta podannia do orhaniv Pensiinoho fondu Ukrainy dokumentiv dlia pryznachennia (pererakhunku) pensii: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 22.04.2024 № 259 (data zvernennia: 25.10.2024).

10. Pro pererakhunok pensii osobam, yaki zvilneni z viiskovoi sluzhby, ta deiakym inshym katehoriiam osib u redaktsii vid 21.02.2018 r.: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liut. 2018 r. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2018-%D0%BF/ed20191224#n5> (data zvernennia: 25.10.2024).

11. Rishennia Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 15.02.2018 r. u spravi № 820/6514/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72290243> (data zvernennia: 25.10.2024).

12. Rishennia Verkhovnoho sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 31.07.2018 r. u spravi № 235/7638/16-a. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75631426> (data zvernennia: 14.12.2024).

13. Postanova Velykoi palaty Verkhovnoho Sudu vid 30.06.2021 r. u spravi № 9901/172/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235785> (data zvernennia: 14.12.2024).

14. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia polozhen pro sudovi kontrol. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42236> (data zvernennia: 05.12.2024).

15. Rishennia Kam'ianets-Podilskoho miskraionnoho sudu Khmelnytskoi oblasti vid 24 liut. 2023 roku u spravi № 676/4209/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117818634> (data zvernennia: 08.12.2024).

Olena Makeieva, Anastasiya Tyubay

REALIZATION OF THE RIGHT TO PENSION PROVISION FOR FORMER MILITARY AND LAW ENFORCEMENT OFFICERS: ISSUES OF THEORY AND PRACTICE

State Non-Commercial Company «State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: maklena72@ukr.net, nastia.t.ua@ukr.net

Purpose: to study the theoretical and practical problems of realization of the right to pension provision for former military personnel and retired law enforcement officers. **Research methods:** general scientific methods: induction, deduction, documentary analysis, synthesis, comparative analysis, generalization. **Results:** the article analyzes the legislation regulating pensions for former military personnel and retired law enforcement officers, identifies the regulatory procedure for recalculation of pensions, changes that will guarantee the execution of a court decision by the authorized bodies, and reveals the procedure for restoring the violated right in court. **Discussion:** the author points to the inaction of the authorized body; and notes that despite the existence of a clear regulatory procedure for the recalculation of pensions, the authorized bodies do not fulfill their obligations; despite the positive case law, plaintiffs are forced to prove their right to pension benefits. The problem of adequate pension provision in Ukraine is relevant, as it includes all categories of people. However, among all categories, we believe the most problematic is the pension provision for former military personnel and retired law enforcement officers. Despite the existence of a clear regulatory procedure for the recalculation of pensions, the authorized bodies do not fulfill their obligations. This leads to the need to defend the rights guaranteed by the Constitution of Ukraine in court. Despite the positive case law, plaintiffs are forced to take active steps to ensure that the Pension Fund of Ukraine begins to comply with the court decision.

Key words: social rights; right to pensions; military personnel; law enforcement officers; authorized body.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2024